

לחלוק, לכן הרי אני עושה ואוכלת לעצמי, השביחה לעצמה.

גמרא:

אמר רב חביבא בריה דרב יוסף בריה דרבא, משמיה דרבא: לא שנו, לא שנינו במשנה שהשביחו לאמצע, אלא ששבחו נכסים, שהגדולים השביחו את הנכסים מחמת נכסים, מהנכסים עצמם. דהיינו, שלא הוציאו את הוצאות ההשבחה מכיסם ולא טרחו בעצמם, אלא לקחו כסף מהירושה כדי לשכור פועלים שישביחו את הנכסים.

אבל שבחו נכסים מחמת עצמן, אם הגדולים השביחו את הנכסים משלהם או שטרחו בעצמם, הרי הם השביחו לעצמן. השבח שייך לגדולים, ויקבלו כמו יורד לשדה חברו שמקבל כאריס⁽²⁹⁾.

ותמהה הגמרא: איני?! האם בשבחו נכסים מחמת עצמן מקבלים הכל!?

והא אמר רב חנינא: אפילו לא הניח להם אביהם בירושה אלא אודייני, בור ומכסהו, השכר מתחלק לאמצע בשוה.

והא אודייני, דשבח מחמת עצמו הוא, כי בבור צריך לעמוד כל הזמן ולשמור, ולטפל בו, והגדולים טורחים בו בעצמם, ומדוע

השכר לאמצע?

מתרצת הגמרא: שאני אודייני, בור מים שונה, דלנתירותא הוא דעבידא, זה צריך בעיקר שמירה, ואפילו קטנים נמי מצו מנטרי ליה, וגם קטנים יכולים לשמור, יוצא שהגדולים לא השקיעו כאן עבודה מיוחדת, ולכן השכר לאמצע כמו בשבחו נכסים מחמת נכסים.

שנינו בהמשך המשנה: אמרו, ראו מה שהניח אבא, הרי אנו עושין ואוכלין, השביחו לעצמן.

הגמרא מביאה מעשה, שממנו אפשר ללמוד שלפעמים השביחו לעצמן גם בלי שאמרו "ראו".

רב ספרא שבק אבוח זוזי, אביו של רב ספרא הוריש לבניו כסף.

שקלינהו, רב ספרא לקח את הכסף, עבד בהו עיסקא, עשה בזה עסק, והרויח בו.

אתו אחי, תבעינהו בדינא. באו אחיו ותבעו אותו לדין, שמגיע להם חצי מהרווחים, וזה נחשב כשבחו נכסים מחמת נכסים, כי אף הקטנים יודעים לעשות עסקא, והיתה התביעה קמיה רבא, לפני רבא.

אמר להו, פסק להם רבא: רב ספרא, גברא

הריב"ם שיש הבדל איך השביחו הנכסים אם טרחו כגון עדרו וזבלו את הקרקע אפילו שטרחו אבל כיון שהקרקע עומדת לכך השבח הוא לאמצע, אבל אם השכירו בתים וטרחו למצוא שוכרים השביחו לעצמם, כיון שזה שבח שלא בא מתוך הנכסים.

דאין מפסידים ולא בא הרווח לידם יכולים למחול. והקשה האיילת השחר, הרי לאו בני דעת נינהו ומאי נפ"מ אם כבר בא לידם. וצ"ל שלקטן אין דעת להקנות דברים שלו. אבל דבר שעדיין לא זכה בו, יכול הוא להקנותו.
29. כך מבאר הרשב"ם והתוס' אבל שיטת

רבה הוא, אדם חשוב, שזמנו יקר לו, ולכן, לא שבת גירסיה, לא יפסיד למודו, וטרח לאחריני, בשביל לטרוח לאחרים. ולכן, הרי זה כאילו התנה שכל מה שעושה הוא עושה לעצמו, אף על פי שלא התנה במפורש.

שנינו במשנה: **האשה השביחה את הנכסים השביחה לאמצע:**

ותמהה הגמרא: **אשה בנכסי יתמי, מאי עבירתייה?** מדוע תקבל חלק בשבח הנכסים, והרי אם קבלה את כתובתה היא מסתלקת מהנכסים. ואם היתומים נותנים לה מזונות, אם כן, מעשה ידיה שלהם.

ומתרצת הגמרא: **באשה יורשת.** מדובר שאשה אשר יש לה חלק בנכסים על ידי ירושה. כגון שראובן נשא את בת שמעון אחיו, ומת יעקב אביהם, ולאחר מכן מתו ראובן ושמעון. נמצא שבני ראובן יורשים את יעקב. וכן האשה יורשת את יעקב, שהיא עומדת במקום שמעון אביה. והיא השביחה את הנכסים.

שואלת הגמרא: **פשיטא!** זה פשוט, כי כמו שגדולים משביחים לאמצע, כך גם אשה יורשת משביחה לאמצע, ומדוע צריך להוסיף מקרה נוסף.

ומתרצת הגמרא: **מהו דתימא, שמא הייתי אומר, כיון דלאו דרבה, אין אשה רגילה למטרח להשביח נכסים, לכן, אף על גב דלא פריש, למרות שלא אמרה משביחה לעצמה, כמו דפריש דמי, כאילו אמרה זאת במפורש, לכן משמיעה לנו המשנה שבכל זאת, אם לא אמרה במפורש, הרי היא משביחה לאמצע, גם עבור היתומים.**

שנינו במשנה: **ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת, השביחה לעצמה:**

שואלת הגמרא: **פשיטא!** דבר פשוט הוא שאם היא מודיעה משביחה לעצמה, שהשבח הוא רק שלה, כמו ביתומים שהשביחו.

ומתרצת הגמרא: **מהו דתימא, שמא יגידו, קא טרחא קמי יתמי, שהיא טורחת עבור היתומים, ובגלל זה אחולי אחלה, היא מוחלת להם, ואף על פי שאמרה, מסתבר שחזרה בה ומשביחה גם בשבילם, והשבח יהיה לאמצע, לכן קא משמע לן, משמיעה לנו המשנה, שגם כאן, אם היא מודיעה, היא לא חוזרת בה, והיא נוטלת את כל השבח.**

ועתה הגמרא מביאה כמה דינים שקשורים בדעת בני אדם.

אמר רבי חנינא: אבא המשיא אשה, שעושה נשואין לבנו גדול בבית, קנאו. הבן הגדול קונה את הבית שבו נערכו הנשואין, לפי שכך תקנו חכמים.

ודוקא גדול, שהנשואין היו של בנו גדול, שהוא חביב עליו.

ודוקא בתולה, וכן דוקא שנשא אשה בתולה, שאז השמחה גדולה יותר.

ודוקא אשתו ראשונה, שאלו הנשואין הראשונים של הבן.

ודוקא שהשיאו ראשון, שזו השמחה הראשונה של האב. שכל הדברים האלו הם

סיבה שיהיה לו רצון להקנות לו את ביתו.

פשיטא, יחד לו אביו בית ועליה, זה פשוט, שאם האב יחד לו לנשואין בית ועליה, בית שעליו יש עליית גג, בית קנה, עליה לא קנה. הוא קונה רק את הבית בלי העליה. כיון שהעליה זה דבר נפרד, ואם מקנה את הבית, אין כוונה להקנות את העליה.

ומסתפקת הגמרא: **בית ואכסדרה**, מהו? בית שנכנסים אליו דרך אכסדרה, שהוא מקום מוקף בחלונות, כאן יש סברא לומר, שאולי מקנה אף את האכסדרה, כיון שעושים שם חלק מתשמישי הבית, ולכן אם מקנה את הבית, מתכוין אף לכניסת הבית.

ואם תרצה לומר, שאכן קונה, עדיין יש להסתפק: **שני בתים זה לפניו מזה, מהו?** שני בתים שאחד משמש כמעבר לבית השני, האם מתכוין להקנות את שניהם כיון שהבית החיצון משמש כמעבר לבית הפנימי, או שזה לא דומה לאכסדרה, שאין לה תפקיד מצד עצמה, מה שאין כן הבית החיצון, שהוא יחידה נפרדת.

ומסקנת הגמרא: **תיקו**. הגמרא נשארת בספק.

מיתבי שואלת הגמרא על דינו של רבי חנינא, ממה ששינו: **יחד לו אביו וכלי בית, כלי בית קנה, בית לא קנה**, ומוכח, שאף על פי שיחד לו בית, לא קונה אותו.

מתרצת הגמרא: אמר רב ירמיה **בגון שאוצרו של אביו מונח שם**. מדובר באופן שהאב משתמש בבית בזה המחסן, ולכן מסתבר שלא מקנה את הבית, שהרי עדיין הוא משתמש בו.

ומבאר הגמרא איזה דברים הוא צריך להשאיר בבית, שבזה מוכח שלא רוצה להקנות אותו לבנו:

נהרדעי אמרי, בני נהרדעי מבארים, שאפילו **שובכי דיוני**, אפילו נשאר שובך של יונים לאבא, לא קונה הבן את הבית.

רב יהודה ורב פפי אמרי, מוסיפים: אפילו השאיר האב לעצמו **עציצא דהרסנא**, כלי מלא דגים מטוגנים בשמן, אין קונה הבן את הבית.

מספרת הגמרא כי **מר זוטרא אנסביה לבריה**, השיא את בנו, **ותלא ליה סנדלא**, תלה בבית את סנדליו, להראות שאינו נותנו לו.

וכן **רב אשי נסביה לבריה**, השיא את בנו, **ותלא ליה אישישא דמשחא**, תלה בבית פח של שמן, ובוה שממשיך להשתמש, הוא מראה שלא רוצה להקנותו.

אמר מר זוטרא: הני תלת מילי, שלוש הלכות אלו שיבוארו לקמן, **שוינהו רבנן**, רבנן תקנו אותם **כהלכתא בלא טעמא**. כהלכות שנאמרו למשה בסיני, אף על פי שאין טעם גמור לתקנות האלו.

חדא הא, התקנה הראשונה, היא שהתבארה לעיל, שמקנה אדם את הבית לבנו, ואין כאן טעם גמור כי זה לא דבר כל כך ברור, לפי שהאב רוצה להקנות לבנו. ובכל זאת רבנן תקנו שיקנה.

אידך, תקנה נוספת, **דאמר רב יהודה אמר שמואל: הכותב כל נכסיו לאשתו**, מי שכותב את כל נכסיו לאשתו ולא השאיר לבניו כלום, תקנו רבנן **שלא עשאה**, לא